

*Załącznik do Uchwały Nr XI/59/2011
Rady Gminy Wąbrzeźno
z dnia 21 czerwca 2011 r.*

**PROGRAM USUWANIA
AZBESTU I WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
Z TERENU
GMINY WĄBRZEŻNO
NA LATA 2011-2032**

Wąbrzeźno 2011

Spis treści

I.	Wprowadzenie	3
II.	Skala problemu w gminie Wąbrzeźno	6
III.	Kierunki działań w ramach programu	9
IV.	Zasady postępowania z wyrobami azbestowymi	12
V.	Środki niezbędne do realizacji programu	14
VI.	Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji programu	15
	Załącznik nr 1 – Informacyjna o odpadach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania	16
	Załącznik nr 2 – Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone	17
	Załącznik nr 3 – Spis firm posiadających zatwierdzony program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi i świadczących usługi w zakresie prowadzenia prac związanych z odpadami zawierającymi azbest na terenie Powiatu Wąbrzeskiego	18
	Załącznik nr 4 - Mapa obszarów podwyższonego ryzyka w kontekście występowania materiałów zawierających azbest pod względem sołectw Gminy Wąbrzeźno	19

.

I. Wprowadzenie.

Azbest jest minerałem znanym od kilku tysięcy lat. Ze względu na swoje zalety, jakimi są odporność na wysokie i niskie temperatury, działanie kwasów, substancji żrących, a także elastyczność, używany był szeroko od ponad 100 lat w około 3 000 wyrobów przemysłowych. Wyroby do produkcji, których używano azbestu stosowane były głównie w budownictwie jako pokrycia dachowe, osłony elewacyjne ścian, przewody kominowe, rury wodociągowe i kanalizacyjne oraz elementy izolacyjne. W przeważającej części azbest używany był do produkcji głównie lekkiej, wytrzymałej, trwałej i niepalnej płyty azbestowo-cementowej potocznie nazywanej eternitem. Ponad to wykorzystywany był również między innymi przy produkcji sprzętu gospodarstwa domowego, jak np. kuchenek, piecyków elektrycznych i gazowych, opiekaczy, suszarek do włosów oraz siatek azbestowych. Surowca tego używano także do produkcji farb, pokostów, klejów, smarów, płytek i wykładzin podłogowych oraz koców gaśniczych.

Azbest stosowany dawniej do produkcji powyższych produktów w naszym kraju importowano głównie z dawnego ZSRR i Kanady, gdzie był eksploatowany górnictwo. W Polsce, bowiem nie występują złoża azbestu nadające się do górniczej eksploatacji. W latach 70-tych ubiegłego wieku sprowadzano do Polski ok. 100 tys. ton azbestu rocznie. Szacuje się, że na terenie Polski znajduje się obecnie 15,5 miliona ton wyrobów zawierających w swoim składzie azbest.

Dzisiaj okazuje się, że azbest jest szkodliwy dla zdrowia. Jego chorobotwórcze działanie jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. W wielu krajach świata w latach 90-tych ubiegłego wieku wprowadzono całkowity zakaz jego stosowania. W Polsce ze względu na zagrożenie, jakie stwarza, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 23 października 2003 roku musi być usunięty z do końca 2032 roku.

Oddychanie powietrzem, w którym znajdują się niewidzialne dla oka włókna azbestu prowadzi do szeregu chorób układu oddechowego:

- Pylicy azbestowej (azbestozy),
- Łagodnych zmian opłucnych,
- Raka płuc (najpowszechniejszy nowotwór złośliwy powodowany przez azbest),
- Międzybłoniaka opłucnej i otrzewnej (nowotwory o wysokiej złośliwości).

Azbest staje się zagrożeniem dla zdrowia, gdy dojdzie do korozji lub jakiegokolwiek uszkodzenia wyrobów go zawierających (łamanie, kruszenie, cięcie lub każda inna obróbka). Procesy te powodują uwalnianie się włókien do powietrza i możliwość wdychania ich do płuc. Azbest dobrze zabezpieczony i nieuszkodzony nie stanowi zagrożenia.

Zachorować mogą osoby, które przede wszystkim miały bezpośredni kontakt z azbestem ze względu na rodzaj wykonywanej pracy oraz osoby narażone na długotrwałe wdychanie włókien azbestowych o małym stężeniu, jak też osoby narażone na krótkotrwałe przebywanie w miejscu o dużym stężeniu włókien azbestowych. Nieznana jest minimalna ilość pyłu azbestowego, która wywołuje choroby. Wiadomo natomiast, że im więcej włókien azbestu wdychanych jest do układu oddechowego, tym większe jest ryzyko choroby. Te z kolei mogą wystąpić nawet po 30 latach od momentu kontaktu ze środkiem chorobotwórczym. Pierwsze objawy mogące sygnalizować chorobę to: ból w klatce piersiowej, silny kaszel i duszności.

Od 14 maja 2002 r. obowiązuje 30-letni Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski. Dokument powstał w wyniku przyjęcia przez Sejm Rzeczypospolitej rezolucji w sprawie programu wycofania azbestu z gospodarki z dnia 19 czerwca 1997 r. (M.P. z 1997r., Nr 38, poz. 373) oraz ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r., o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2004 r., Nr 3, poz. 20 z późn. zm.). Ze względu na zagrożenie, jakie niesie ze sobą obecność włókien azbestowych w powietrzu, program ten jest jednym z priorytetowych dla ochrony zdrowia i środowiska. Nakłada on na gminy następujące zadania:

1. Uwzględnienie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami,
2. Współpracę z mediami w celu rozpowszechniania informacji o zagrożeniach powodowanych przez wyroby zawierające azbest,
3. Opracowywanie wykazów (inventaryzacji) obiektów, w konstrukcji, których zastosowano wyroby z azbestu.

Przepisy prawne dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest zawarte są w następujących aktach prawnych:

1. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 z późn. zm.),

3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz.1243 z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
5. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206),
6. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 249, poz. 1673),
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033),
8. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, z dnia 13 grudnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31),
9. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.),
10. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824).

Głównym celem opracowanego programu jest sukcesywna eliminacja wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Wąbrzeźno oraz ich bezpieczne składowanie i unieszkodliwianie. Poprzez realizację programu zapewnione zostanie:

1. Uaktualnienie inwentaryzacji obiektów zawierających azbest,
2. Edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka, oraz procedur usuwania, zabezpieczania i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych,
3. Mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej,
4. Pomoc mieszkańcom gminy w pozyskaniu środków finansowych na usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest,

5. Usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów użyteczności publicznej i innych będących własnością Gminy Wąbrzeźno,
6. Wymiana rur wodociągowych z azbestu,
7. Eliminacja możliwości powstawania „dzikich” wysypisk z odpadami zawierającymi azbest,
8. Okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu.

II. Skala problemu w gminie Wąbrzeźno.

Po dokonaniu inwentaryzacji w zakresie materiałów azbestowych znajdujących się na terenie gminy Wąbrzeźno ogólną ilość wyrobów zawierających azbest, zamontowanych na budynkach mieszkalnych i gospodarczych właścicieli prywatnych oraz budynkach stanowiących mienie gminy Wąbrzeźno oszacowano na **140 084,40 m²**. Zinwentaryzowanymi wyrobami zawierającymi azbest są faliste oraz w minimalnym stopniu płaskie płyty azbestowo-cementowe typu „karo” stanowiące pokrycie dachowe budynków mieszkalnych, inwentarskich, gospodarczych oraz garaży.

Narzędziem wspomagającym proces inwentaryzacji była ankieta przeprowadzona wśród właścicieli budynków jednorodzinnych służąca dokładnej analizie ilości wyrobów zawierających azbest. Urząd Gminy rozpoczął także pierwsze działania edukacyjne polegające na rozprowadzaniu ulotek informacyjnych dotyczących szkodliwości azbestu. Podczas bieżącego monitoringu na terenie gminy Wąbrzeźno nie stwierdzono występowania „dzikich” wysypisk odpadów zawierających azbest. Szacowane dane dotyczące ilości materiałów zawierających azbest na opisywanym obszarze ulegają stopniowemu zmniejszeniu. Nie przewiduje się wzrostu ilości szkodliwego materiału z uwagi na obecny całkowity zakaz jego stosowania.

W przypadku właścicieli prywatnych ilość materiałów zawierających azbest wynosi **138 125,40 m²** i w zróżnicowaniu na poszczególne miejscowości przedstawia się następująco:

L.p.	Nazwa sołectwa	Określenie obiektów	Ilość wyrobów w m ²	Ilość posesji
1.	Cymbark	budynki mieszkalne i gospodarcze	1 927,44	8
2.	Czystochleb	budynki mieszkalne i gospodarcze	9 607,20	30
3.	Jarantowice	budynki mieszkalne	6 791,70	14

		i gospodarcze		
4.	Jaworze	budynki mieszkalne i gospodarcze	8 281,28	22
5.	Ludowice	budynki mieszkalne i gospodarcze	7 201,40	11
6.	Łabędź	budynki mieszkalne i gospodarcze	1 515,00	5
7.	Małe Radowiska	budynki mieszkalne i gospodarcze	15 481,90	29
8.	Myśliwiec	budynki mieszkalne i gospodarcze	4 829,80	11
9.	Orzechowo	budynki mieszkalne i gospodarcze	5 035,86	17
10.	Orzechówko	budynki mieszkalne i gospodarcze	9 846,80	21
11.	Pływaczewo	budynki mieszkalne i gospodarcze	10 873,92	20
12.	Przydwórż	budynki mieszkalne i gospodarcze	9 523,40	16
13.	Ryńsk	budynki mieszkalne i gospodarcze	11 639,88	29
14.	Sitno	budynki mieszkalne i gospodarcze	7 020,00	16
15.	Stanisławki	budynki mieszkalne i gospodarcze	3 687,50	8
16.	Trzcianek	budynki mieszkalne i gospodarcze	2 551,10	5
17.	Trzciano	budynki mieszkalne i gospodarcze	6 726,42	14
18.	Wałycz	budynki mieszkalne i gospodarcze	1 699,50	7
19.	Wałczyk	budynki mieszkalne i gospodarcze	3 169,50	8
20.	Węgorzyn	budynki mieszkalne i gospodarcze	570,00	3
21.	Zieleń	budynki mieszkalne i gospodarcze	10 239,20	28
		R A Z E M	138 125,40	322

Dane opracowane na podstawie ankiet przeprowadzonych wśród prywatnych właścicieli w latach 2006-2009

Ilość materiałów zawierających w swoim składzie azbest znajdujących się na budynkach stanowiących własność gminy Wąbrzeźno wynosi **1 959 m²**, z czego **1 354 m²**

przypada na budynki użyteczności publicznej. Są to remizy strażackie, remizo-świetlice, wiaty przystankowe oraz budynki mieszkalno-garażowe pokryte w całości falistymi płytami azbestowo-cementowymi. Ponadto zlokalizowano jeden budynek mieszkalny pokryty płaskimi płytami azbestowo-cementowymi typu „karo”. Pozostałe budynki, na których znajdują się materiały budowlane zawierające w swoim składzie azbest to budynki magazynowo-garażowe.

L.p.	Lokalizacja	Określenie obiektów	Ilość wyrobów w m ²
1.	Zieleń	remizo-świetlica	95
2.	Orzechowo, Jarantowice, Przydwórz, Stanisławki, M. Radowiska, Węgorzyn	remizy oraz garaże strażackie	224
3.	Jarantowice, Sitno, Myśliwiec, M. Radowiska, Czystochleb, Orzechowo, Ryńsk, Łabędź, Trzcianek, Przydwórz, Trzciano, Ludowice, Orzechówko, Pływaczewo, Zieleń, Cymbark	wiaty przystankowe	580
4.	Zieleń	budynek garażowy	300
5.	Jarantowice	budynek mieszkalno-garażowy	305
6.	Ryńsk	budynek magazynowy	250
7.	Ryńsk	budynek mieszkalny	150
8.	Przydwórz	budynek parkingowy	55
R A Z E M			1 959

Dane opracowane na podstawie inwentaryzacji przeprowadzonej w 2011 roku.

Oprócz elementów budowlanych na terenie gminy Wąbrzeźno azbest występuje również jako element składowy sieci wodociągowej. Według stanowiska Zakładu Higieny Komunalnej Państwowego Zakładu Higieny azbest może przenikać do wody poprzez rozpuszczenie minerałów i rud, w których skład wchodzi bezpośrednio ze ścieków przemysłowych lub zanieczyszczeń atmosferycznych. W dotychczasowych badaniach epidemiologicznych nie stwierdzono ujemnego wpływu na zdrowie ludzi azbestu zawartego w wodzie przeznaczonej do spożycia. W szczególności nie stwierdzono zależności między obecnym w wodzie pitnej azbestem, a zwiększoną zapadalnością na nowotwory złośliwe, w tym nowotwory układu pokarmowego. W obowiązującym obecnie Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 roku w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61 poz. 417) dopuszczalne stężenie azbestu w wodzie do spożycia nie jest

określone i nie wymaga ono monitorowania, co jest zgodne z Dyrektywą Rady Europejskiej 98/83/EC z dnia 3 listopada 1998 roku w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i stanowiskiem ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia.

Na terenie gminy Wąbrzeźno, rury azbestowo-cementowe w instalacjach wodociągowych znajdują się w czterech miejscowościach, a ich łączna długość wynosi **7 900 mb**. Szczegółowe dane dotyczące natężenia zjawiska w opisywanym obszarze przedstawia poniższa tabela:

L.p.	Lokalizacja	Nazwa wyrobu zawierającego azbest	Ilość wyrobów w mb
1.	Jarantowice	rury i złącza azbestowo-cementowe o Ø80	400
2.	Ryńsk	j.w.	2 500
3.	Sitno	j.w.	2 000
4.	Zieleń	j.w.	2 600
5.	Zieleń	rury i złącza azbestowo-cementowe o Ø50	400
RAZEM			7 900

Dane: Komunalny Zakład Budżetowy w Wąbrzeźnie

III. Kierunki działań w ramach programu.

Szkodliwe działanie uszkodzonych wyrobów zawierających azbest świadczy o potrzebie systematycznego usuwania tych wyrobów z terenu gminy. Koszt ich usunięcia z budynków mieszkalnych jest znaczny i stanowi główny wyznacznik tempa zmniejszania się ilości tego materiału w gminie. Warunkiem przyspieszenia tego procesu jest wprowadzenie odpowiedniego systemu pomocy skierowanej do właścicieli oraz zarządców budynków, na których szkodliwe materiały zostały zamontowane. W związku z brakiem wewnętrznych środków finansowych na przedsięwzięcia związane z usuwaniem azbestu realizacja „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wąbrzeźno na lata 2011-2032” będzie procesem długofalowym ograniczonym możliwościami finansowymi zarówno dla samorządu jak i mieszkańców.

„Program...” skierowany jest do wszystkich właścicieli i zarządców nieruchomości (w szczególności osób fizycznych, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych) zlokalizowanych na

terenie gminy Wąbrzeźno. Przewiduje się, że zainteresowanie programem będzie wzrastać stopniowo z roku na rok, w miarę prowadzenia edukacji w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją azbestu. Wykonanie założeń programu powierza się Wójtowi Gminy Wąbrzeźno. Przewiduje się, że realizacja programu będzie zgodna z przyjętym celem i przebiegać będzie w następujących obszarach:

1. Inwentaryzacja i utworzenie bazy danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest.

Inwentaryzacja przeprowadzona w latach 2006-2009 wśród mieszkańców gminy Wąbrzeźno, była podstawą do opracowania niniejszego „Programu...”. Inwentaryzacja została przeprowadzona przez Wydział Rolnictwa i Środowiska Urzędu Gminy Wąbrzeźno zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31). Uzyskane w ten sposób informacje posłużyły utworzeniu bazy danych o nieruchomościach, na których występują wyroby zawierające azbest.

2. Wytypowanie obszarów podwyższonego ryzyka, gdzie znajdują się największe skupiska materiałów zawierających azbest.

Na podstawie uzyskanych i opracowanych na etapie inwentaryzacji danych, określono miejsca największych skupisk materiałów zawierających azbest w gminie, w rozdzieleniu na poszczególne sołectwa wraz z przedstawieniem graficznym w postaci załącznika.

3. Edukacja mieszkańców gminy Wąbrzeźno w zakresie szkodliwego wpływu materiałów zawierających azbest na zdrowie ludzi, zasad postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania.

W ramach akcji edukacyjnej przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Wąbrzeźno poprzez ulotki informacyjne, plakaty reklamowe, kurendy oraz informacje na stronie internetowej Urzędu, poinformowano mieszkańców o zagrożeniach wynikających z użytkowania materiałów zawierających azbest, a także zasad postępowania w przypadku jego usuwania i unieszkodliwiania.

4. Mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy informacyjnej.

Działanie realizowane poprzez system edukacji w zakresie szkodliwości i utylizacji wyrobów azbestowych, informowanie o potencjalnych źródłach uzyskania dotacji, preferencyjnych kredytów i pożyczek na wymianę pokryć dachowych i elewacji z azbestu oraz udzielanie wszelkich informacji mieszkańcom na temat realizacji programu.

5. Podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację programu.

Bieżące monitorowanie potencjalnych zewnętrznych źródeł pozyskania funduszy na działania związane z utylizacją materiałów zawierających azbest oraz informowanie mieszkańców o zasadach udzielania pomocy. Głównymi źródłami są: fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, fundusze strukturalne Unii Europejskiej, Fundacja EkoFundusz, Bank Ochrony Środowiska i inne.

6. Stopniowa wymiana materiałów budowlanych zawierających azbest na budynkach będących własnością gminy Wąbrzeźno oraz rur wodociągowych z azbestu.

Urząd Gminy Wąbrzeźno w miarę zabezpieczenia środków własnych stara się realizować założenia Programu poprzez usuwanie pokrycia dachowego zawierającego azbest w przypadku przeprowadzania gruntownych remontów w budynkach użyteczności publicznej oraz planowanie wymiany rur cementowo-azbestowych doprowadzających wodę do miejscowości Ryńsk, Zieleń, Sitno i Jarantowice.

7. Monitoring oraz eliminacja powstawania „dzikich” wysypisk z odpadami zawierającymi azbest.

Bieżące kontrolowanie miejsc potencjalnego nielegalnego składowania odpadów zawierających azbest z uwzględnieniem obszarów o dużym ich natężeniu oraz ich likwidacja. Dodatkowo w procesie edukowania społeczeństwa systematyczne budowanie poczucia świadomości ekologicznej, które doprowadzi do eliminacji negatywnych zachowań.

8. Bieżący monitoring realizacji Programu przez pracowników Wydziału Rolnictwa i Środowiska Urzędu Gminy Wąbrzeźno, okresowe raportowanie jego realizacji władzom samorządowym oraz mieszkańcom.

Elementem zarządzania programem jest jego systematyczne monitorowanie. W ramach tych działań określone zostaną zmiany ilości wyrobów zawierających azbest w kolejnych latach realizacji programu t.j. ilości zutylizowanych w danym roku odpadów zawierających azbest oraz ilości wyrobów azbestowych pozostałych jeszcze do likwidacji.

9. Okresowa weryfikacja i aktualizacja programu.

Realizacja Programu jest procesem długofalowym w związku z czym zakłada się jego aktualizację celem dostosowania do zmieniających się warunków prawnych, finansowych i możliwości realizacyjnych.

Program jest elastyczny, otwarty i skierowany do mieszkańców gminy Wąbrzeźno, a w szczególności właścicieli i zarządców obiektów pokrytych wyrobami azbestowymi. Uczestnictwo w programie jest płatne w zakresie partycypowania w kosztach usuwania i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych z terenu swojej nieruchomości, ale nieobowiązkowe.

IV. Zasady postępowania z wyrobami azbestowymi.

Przepisy określające zasady bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest narzuciły szereg obowiązków, zarówno na właścicieli obiektów i urządzeń, gdzie został użyty azbest jak i na prowadzących wszelkiego rodzaju prace związane z usuwaniem bądź transportem czy umieszczeniem na składowisku wyrobów i odpadów zawierających azbest. W Polsce problematyka bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest została uszeregowana w bloku tematycznym obejmującym łącznie 6 procedur zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.). Są to:

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest - wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczeniem obiektu (terenu), instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

Według obowiązującego prawa prace polegające na usuwaniu lub naprawie wyrobów zawierających azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz zatrudniających pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest. Wykonawcy prac powinni posiadać zezwolenie na prowadzenie działalności, w wyniku której powstają odpady niebezpieczne. Prace przy naprawie wyrobów zawierających azbest w obiektach i urządzeniach budowlanych lub prace mające na celu jego usunięcie z obiektu lub urządzenia budowlanego muszą być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu terenowemu organowi nadzoru budowlanego.

Wykonawca prac, polegających na naprawie lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów i urządzeń budowlanych, zobowiązany jest do:

- izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie odpowiednich osłon,
- ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m przy stosowaniu osłon,
- umieszczenia tablic ostrzegawczych o treści: "Uwaga! Zagrożenie azbestem", „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”,
- zastosowania odpowiednich środków technicznych celem zmniejszenia emisji włókien azbestu.

Prace związane z usuwaniem azbestu lub wyrobów zawierających azbest muszą być prowadzone w taki sposób, aby wyeliminować uwalnianie azbestu lub co najmniej zminimalizować pylenie do dopuszczalnych wartości stężeń w powietrzu regulowanych przepisami szczególnymi. Zapewnienie powyższego wymaga:

- nawilżania wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywania w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontażu całych wyrobów (płyt, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzenia (łamanie, kruszenie, cięcie, szlifowanie itp.), tam gdzie jest to technicznie możliwe,

- odspajania materiałów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze.

Demontaż wyrobów zawierających azbest nierozzerwalnie związany jest z procesem powstawania odpadów. Obecnie jedyną metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich składowanie na odpowiednich składowiskach odpadów niebezpiecznych. Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest należy do właściciela nieruchomości (Art. 7 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach - Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 z późn. zm.).

V. Środki niezbędne do realizacji programu.

Koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia 1m² wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy Wąbrzeźno można oszacować na około 15-30 zł brutto. W przeliczeniu wynosi to od 1000 zł do 3000 zł za 1 tonę odpadu. Szacunek oparty jest o badanie regionalnego rynku. Wysokie koszty zastąpienia zdemontowanych pokryć azbestowych innymi materiałami spowoduje rozłożenie procesu usuwania azbestu na wiele lat, co uzależnione będzie od pozyskania środków zewnętrznych. Oszacowano, że całkowity koszt usunięcia materiałów zawierających azbest z terenu gminy Wąbrzeźno wyniesie do **4 202 532 zł**. Będzie on oczywiście uzależniony od stabilizacji cen na rynku.

Przy takich nakładach realizacja programu rozłożona zostanie na okres 21 lat, przy założeniu wsparcia finansowego ze źródeł zewnętrznych, którymi mogą być:

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu,
- Bank Ochrony Środowiska,

VI. Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji programu.

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Koszty</i>
1.	Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Wąbrzeźno	2006-2009	Praca własna – Urząd Gminy Wąbrzeźno (bez celowych nakładów finansowych)
2.	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do mieszkańców gminy	Przez cały okres realizacji programu	Praca własna – Urząd Gminy Wąbrzeźno (bez celowych nakładów finansowych)
3.	Aktualizacja bazy danych dotyczącej podmiotów i ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Wąbrzeźno	Przez cały okres realizacji programu	Praca własna – Urząd Gminy Wąbrzeźno (bez celowych nakładów finansowych)
4.	Założenie i prowadzenie rejestru osób wyrażających chęć na skorzystanie z ewentualnego dofinansowania oraz ich realizacja zgodnie z zachowaniem kolejności złożenia	2011-2030	Praca własna – Urząd Gminy Wąbrzeźno (bez celowych nakładów finansowych)
5.	Pozyskiwanie funduszy na realizację Programu	2011-2030	Praca własna – Urząd Gminy Wąbrzeźno (bez celowych nakładów finansowych)
6.	Ogłaszanie przetargów na przewoźnika i wyłonienie wykonawcy zadania, zawieranie kontraktów	2011-2030	Praca własna – Urząd Gminy Wąbrzeźno (bez celowych nakładów finansowych)
7.	Odbiór, transport, utylizacja odpadów zawierających azbest	2011-2030	w zakresie środków uzyskanych z zewnętrznych źródeł.
8.	Stopniowe eliminowanie materiałów zawierających azbest z obiektów stanowiących własność gminy Wąbrzeźno	2011-2030	Środki własne lub środki uzyskane ze źródeł zewnętrznych
9.	Monitorowanie realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Wąbrzeźno”	Co 5 lat	Praca własna – Urząd Gminy Wąbrzeźno (bez celowych nakładów finansowych)

Załącznik nr 1

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾ I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

1. Miejsce, adres .....
2. Właściciel/zarządca/użytkownik^{*)}:
  - a) osoba prawna - nazwa, adres .....
  - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres .....
3. Tytuł własności .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾ .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾ .....
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:
  - a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu⁵⁾ .....
  - b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji .....
8. Inne istotne informacje o wyrobach⁶⁾ .....

Data .....

(podpis)

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.

2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.

3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).

4) Według "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.

5) Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.

6) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

Załącznik nr 2

**INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾, KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE
ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE**

1. Miejsce, adres .....
2. Właściciel/zarządca^{*)}:
  - a) osoba prawna - nazwa, adres, ...
  - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres .....
3. Tytuł własności .....
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾ .....
5. Ilość (m², tony)³⁾ .....
6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów .....
7. Planowane usunięcia wyrobów: .....

  - a) sposób .....
  - b) przez kogo .....
  - c) termin .....

8. Inne istotne informacje⁴⁾ .....

Data .....

(podpis)

Objaśnienia:

- ^{*)} Niepotrzebne skreślić.
- ¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.
- ²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe,
  - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.
- ³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).
- ⁴⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

Załącznik nr 3

Spis firm posiadających zatwierdzony program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi i świadczących usługi w zakresie prowadzenia prac związanych z odpadami zawierającymi azbest na terenie Powiatu Wąbrzeskiego.

1. T.K.J. Matuszewski, Spółka Jawna
ul. Por. Krzycha 5, 86-300 Grudziądz
tel.: 56 465-48-88;
fax.: 56 465-48-92;
2. PPHU „ABBA EKOMED” Sp. z o. o.
ul. Poznańska 152, 87-100 Toruń
tel.: 56 651-44-25; 654-86-70;
651-36-67;
3. PRTiA „TERMOEXPORT”
ul. Żurawia 24/7, 00 – 515 Warszawa
tel.: 22 821-34-67; 22 621-21-97;
4. Centrum Gospodarki Odpadami Azbestu i Recyclingu „Caro”
ul. Zamoyskiego 51, 22 – 400 Zamość
tel.: 84 627-30-13; 608-435-133;
5. F.U.H. „WOD – PRZEM”
ul. Sokola 34, 87 – 100 Toruń
tel.: 24 262-08-35; kom. 601-164-800;
6. Przedsiębiorstwo Usługowo – Produkcyjne „WAKRO” Sp. z. o. o., ul. Słowackiego 16, 82-500 Kwidzyń
tel.: 55 261-20-96,
www.wakro.pl
7. Firma Usługowo-Handlowa „EKOPOL”
Łukasz Ambrożkiewicz
ul. Kwiatowa 46, 87-640 Czernikowo
tel.: 54 287-50-78
8. Zakład Remontowo – Budowlany „AMBROŻY”
ul. Meissnera 1/3, 03-983 Warszawa
tel.: 22 831-07-64
(ma pozwolenie na działalność tylko na obszarze miasta Wąbrzeźno)
9. Zakład Usługowo-Handlowy „MAXMED”
ul. Źródłana 4, 84-230 Rumia
tel./fax: 58 671-48-82
10. „ALBEKO” Sieger Sp. j.
87-510 Kotowy
tel./fax.: 54 280-02-88
11. „GAJAWI” P.P.H.U.
ul. Odyńca 24, 93-150 Łódź
tel.: 501-028-153
fax.: 42 688-43-70
12. TRANSPORT-METALURGIA
ul. Reymonta 62. 97-500 Radomsko
tel.: 44 685-41-35
13. GRONEKO
Mikorzyn 19, 87-732 Lubanie
tel.: 54 251-33-59
14. P.H.U. „JUKO” Jerzy Szczukocki
ul. 1-go Maja 25, 97-300 Piotrków Trybunalski
tel.: 44 732-69-63, 732-69-64
15. „AWAT” Sp. z o.o
ul. Kaliskiego 9, 01-476 Warszawa
tel.: 22 683-92-48, 22 683-91-63
16. „MAR-POL”
Cetki 5, 87-500 Rypin
tel.: 54 280-21-54
17. P.P.H.U. EKO-MIX
ul. Grabiszyńska 163
50-950 Wrocław
tel.: 71 332-41-61
fax.: 71 332-45-00
www.ekomix.pl
18. Zakład Blacharsko-Dekarski
Grzegorz Wantoch-Rekowski
Gruta 67
86-330 Mełno
tel. 56 468 31 75, 504-139-865
19. PUH Adam Krupa
ul. Chelmińska 77/2
86-260 Unisław
tel. 56 686 67 65, 509-458-722
e-mail: puhadamkrupa@wp.pl
20. F.U.H ESBUD Edmund Stokłosa
ul. Gościńska 21A, 87-100 Toruń
tel. 56 648 91 79
21. W-BUD Małe Kamionki 42,
87-148 Łysomice
tel. 660-548-381

Załącznik nr 4

**MAPA OBSZARÓW PODWYŻSZONEGO RYZYKA W KONTEKŚCIE WYSTĘPOWANIA
MATERIAŁÓW ZAWIERAJACYCH AZBEST POD WZGLĘDEM SOŁECTW GMINY
WĄBRZEŻNO**

